

HOGYAN KÜZDJÜK LE A KOMMUNIKÁCIÓS AKADÁLYOKAT A TERMÉSZETI ÉLMÉNYEK HOZZÁFÉRHETŐSÉGE ÉRDEKÉBEN?

5. sz. Melléklet: Szakkifejezések egyszerű nyelvhasználattal megfogalmazott magyarázatai

Ebben a rövid szöszedetben a környezetvédelemmel kapcsolatosan összegyűjtöttünk néhány fontosabb kifejezés egyszerű nyelvezettel megfogalmazott magyarázatát. A kifejezéseket különböző tématerületek szerint csoportosítottuk, hogy megkönnyítsük azok értelmezését az olvasók számára.

ORGANIZMUSOK

organizmus

egy élőlény, élő szervezet. Az állatok, a növények, a gombák és a baktériumok is élőlények. Az organizmusok lehetnek nagyon kicsik, mint egy baktérium, vagy nagyon nagyok, mint egy bálna, elefánt vagy fa.

faj

az élőlények meghatározott csoportja. A csoport tagjai hasonlóan néznek ki, hasonló életet élnek, és képesek együtt kicsinyeket világra hozni.

kétéltű

olyan kicsi állat, amely vízben és szárazföldön egyaránt megél. A kétéltűek közé tartoznak például a békák, a varangyok és a gőték.

hüllő

olyan állat, amelynek bőrét apró, kemény lemezek (úgynevezett pikkelyek) borítják, és amely tojásokat rak. A hüllők szeretnek a napon lenni, és általában hosszú a farkuk. A hüllők közé tartoznak például a kígyók, a gyíkok, a teknősök és a krokodilok.

emlős

olyan állat, amely tejjel táplálja a kicsinyét. A legtöbb emlősnek szőrzete van. Az emlősök közé tartozik például a kutya, a macska, az egér, a hód, a szarvas vagy a denevér.

madár

olyan állat, amelynek tolla van és tojásokat rak. A tojásoknak kemény héja van. A legtöbb madár tud repülni. Madarak közé tartoznak például a hattyúk, a verebek és a sasok.

rovar

kis állat, amelynek hat lába van és nincsen csontja. A legtöbb rovarnak szárnya van. A rovarok közé tartoznak például a méhek, a bogarak, a pillangók vagy a hangyák. A fiatal rovarokat lárváknak nevezzük, és általában különböznek a kifejlett rovaroktól. Például a pillangó lárváját hernyónak nevezzük.

növény

olyan élőlény, amelynek nincs szüksége táplálékra, ellentétben az állatokkal. A növények a napfény segítségével állítják elő a saját táplálékukat. A növényeknek különböző formái vannak: a fák, a bokrok, a fűvek, a gyógynövények, a mohák és sok más. A növényeknek lehet gyökere, szára és levele. Sok növénynek van virága. Gyakran termést hoznak és magot adnak.

gomba

a növényektől és az állatoktól eltérő élőlény. A gombák nem vesznek energiát a Napból. Halott növényekkel vagy állatokkal táplálkoznak. Egyes gombák mérgezőek, másokat viszont meg lehet enni. A gombáknak különböző formái és színei lehetnek. Különböző gombák léteznek, például: élesztőgomba, penészgomba, kalapos gombák, stb.

alga

olyan élőlény, amely a napfény felhasználásával maga állítja elő a táplálékát. Az alga testfelépítése egyszerű, nincsen levele, szára vagy gyökere. Többnyire zöld vagy barna színű. Gyakran vízben él. Az algák lehetnek nagyon kicsik vagy nagyon nagyok is.

zuzmó

két élőlény (a gomba és az alga vagy baktérium) él együtt. A közös élet mindkét élőlény számára előnyös. Különböző alakú formákat hoznak létre.

TERMÉSZET

természet

minden, amit nem az ember hozott létre. Ide tartozik minden élőlény (pl. a vadon élő állatok és növények) és jelenség (pl. eső vagy vihar).

biológiai sokféleség

az élővilág változatossága. A biológiai sokféleséghez tartozik az egyedek, a fajok és az ökoszisztémák sokszínűsége.

vadon élő állatok

a természetes élőhelyükön szabadon élő állatok.

fogságban tartott állatok

vadon élő állatok, amelyeket az emberek nevelnek távol azok természetes élőhelyétől, például az állatkertben tartott elefánt vagy az otthont tartott papagáj.

KÖRNYEZET

élőhely

az a hely, ahol egy élőlény él, például a hal a folyóban, a szarvas az erdőben.

ökoszisztéma

az összes élőlény és a hely, ahol élnek.

táj

az egy helyen előforduló összes ökoszisztémát magába foglaló terület. A tájhoz tartoznak a különböző domborzati formák (például hegyek, völgyek), állatok, növények és még az épületek is.

talaj

a föld felső rétege, amelyben a növények gyökerei vannak, és amelyben sok kicsi állat (például férgek) élnek. A különböző növények és állatok különböző talajon élnek. A talaj lehet barna, fekete, szürke vagy vörös színű is.

ásványok

a talajban található kemény anyagok, amelyekből a kőzetek (kövek) állnak. Az ásványok különböző színűek, némelyik csillog és szikrázik. A növények és más termelő szervezetek az ásványokat a táplálékuk megteremtéséhez használják.

folyó

olyan víztömeg, amely folyamatos mozgásban van. A folyó a forrásnál ered, és a tengerbe vagy más víztestbe folyik bele. A víz nagyon fontos az élet számára.

erózió

a kövek és a talaj állapotának romlása a víz vagy szél következtében. Új helyet teremt a fajok és élőhelyek számára.

folyókanyarulat

a folyó kanyarulata, melyet a víz folyásából származó erózió hoz létre, mélyít és növel. A kanyarulatok több élőhelyet biztosítanak az állatok és növények számára, mint az egyenes folyású folyók.

erdő

fák sokasága melyek egy adott helyen vadon vagy telepítve nőnek. Az erdők lehetnek lombhullató vagy tűlevelű erdők, vagy vegyes erdők. Az erdőben sok növény és állat él, amelyek árnyékot és biztonságot találnak a fák alatt.

erdőállomány

az erdőben élő fák, típusuk, koruk és méretük. A különböző állományokat különböző fajok használják.

aljnövényzet

alacsonyabb fák, bokrok és páfrányok az erdőben, melyek a magasabb fák alatt nőnek.

talajtakaró

az erdő legalsó rétege. Ide tartoznak a talaj közelében élő növények: moha, bogyók, páfrányok és gombák.

TÁPLÁLKOZÁS

táplálkozás

táplálék keresése, megtalálása és elfogyasztása. Egyes élőlények (növények, algák) maguk állítják elő a táplálékukat.

ragadozó

olyan állat, amely más állatra vadászik, megöli és megeszi őket. A ragadozók lehetnek nagyok (pl. farkasok) vagy kicsik (pókok).

zsákmány

a ragadozó tápláléka. Az az állat, amelyet a ragadozó el akar kapni és meg akar enni.

dögevő

olyan állat, amely halott állatokat eszik.

növényevő

olyan állat, amely élő növényeket eszik.

szaprofág

korhadékevő. Elhalt, bomló növényeket fogyasztó élőlények.

parazita

élősködő. Olyan élőlény, amely egy másik élőlény (gazda) testében vagy testfelszínén él. A paraziták ételmet, vizet vagy napfényt lopnak a gazdaszervezettől. A paraziták lehetnek baktériumok, férgek, bolhák, gombák vagy növények.

fotoszintézis

a növények táplálkozásának módja. A növényeknek szükségük van a napra, a levegőre és a vízre, hogy erősek legyenek és növekedjenek.

napenergia

a Nap által biztosított fény és hő. A növények, algák és egyes baktériumok ezt használják a táplálék előállításához. Az emberek fűtésre vagy elektromos áram előállítására használják.

TERMÉSZETVÉDELEM

természetvédelem

minden, ami a fajok és élőhelyeik védelmében történik. Például olyan szabályok, amelyek tiltják a szemetelést a természetben.

natúrpark (tájvédelmi park)

védett terület, ahol értékes élőhelyek és tájak találhatóak.

védett fajok

ritka, jogilag védett fajok. Elpusztításukért vagy megölésükért büntetés jár. A védett fajok megóvása érdekében különleges területeket hoznak létre a számukra, pl. természetvédelmi területeket, nemzeti parkokat, természetvédelmi parkokat és egyéb területeket.

védett növényfajok

ritka növényfajok, amelyeket nem szabad leszedni, és amelyekre nem szabad rálépni.

védett állatfajok

olyan állatfajok, amelyeket nem szabad befogni, bántani vagy megölni.

őshonos fajok

olyan élőlények, amelyek már nagyon régóta élnek a területen. Természetes részei az adott környezetnek.

invazív fajok

új fajok, amelyek emberi segítséggel jutottak el egy helyre. Károsítják az őshonos fajokat. Gyakran erősebbek, mint az őshonos fajok. Elfoglalják az őshonos fajok életterét vagy megölik őket.

bioindikátor

olyan fajok, amely csak nagyon speciális körülmények között képes élni. Jelenléte azt mutatja, hogy az adott környezet jó állapotban van.

szennyezés

olyan helyzet, amikor valami káros vagy mérgező anyag kerül a környezetbe. A szennyezés történhet a vízben, a talajban vagy a levegőben.

éghajlatváltozás

a Föld légkörében bekövetkező változások, melyek már évek óta megfigyelhetők. A fő változás az úgynevezett globális felmelegedés, azaz a Földön a levegő hőmérséklete egyre magasabb és magasabb. Ez veszélyes az emberekre és a természetre is.

fenntartható fejlődés

olyan fejlődés, amely nem rombolja környezetet. Az erőforrások (pl. víz, üzemanyag) oly módon történő felhasználása az emberek által, hogy azok ne fogyjanak el.

TERMÉSZETI ÉLMÉNY

megfigyelés

egy állat szemmel tartása a kiránduláson. Egy ritka állat vagy növény megfigyelése fontos lehet a tudomány vagy a természetvédelem szempontjából.

távcső

olyan eszköz, amelyet a szemünk elé helyezünk. Ha keresztül nézünk rajta, közelről láthatunk olyan dolgokat, amelyek valójában messze vannak.

állat és növényhatározó

állatok, növények vagy gombák képeit tartalmazó könyv. Segít a fajok felismerésében.

érezkszerv

a testünk azon részei, amelyeken keresztül a külső információkat érzékeljük: a fülünk, szemünk, az orrunk, a bőrünk és a nyelvünk. A természetet mind az 5 különböző érezkszervünkkel megtapasztalhatjuk: a látás, a hallás, a tapintás, a szaglás és az ízlelés segítségével.

túraútvonal

sétaút egy gyönyörű helyen, például egy erdőben vagy hegyekben. Sok szép és érdekes dolgot, állatot és növényt láthatunk, hallhatunk vagy érinthetünk meg. Az út mentén tájékoztató táblák segítik a területen lévő látnivalók, valamint az ott található növények és állatok megismerését.